

**IV ЧАКЫРЫЛЫШ ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӨСЛИМ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ БАЕК АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫНЫҢ ХХІ
УТЫРЫШЫ**

Карар № 34

Баек авылы

24 февраль 2022ел.

**Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Баек авыл
жирлегендә инициативалы проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу һәм
карау тәртибен раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 261 статьясы нигезендә, Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлеге Уставына таянып, Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлеге Советы **КАРАР БИРДЕ:**

1. Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлеге муниципаль берәмлегендә инициативалы проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу һәм карау тәртибен расларга.
2. Әлеге карар рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә.
3. Әлеге карарны Мөслим муниципаль районының рәсми сайтында һәм Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) бастырып чыгарырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Баек авыл жирлеге башлыгы

М.Ф. Фахерлегаянов

Мөслим муниципаль районы
Баек авыл жирлегенде Советының
2022 елның «24» февраленде
34 номерлы карарына кушымта

**Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Баек авыл
жирлегенде инициативалы проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу һәм
карау тәртибе**

1 бүлек. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Әлеге Тәртипне жайга салу предметы

Әлеге Тәртип Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясенде жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендеге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Мөслим муниципаль районы Мөслим муниципаль берәмлегенде Баек авыл жирлегенде инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс нигезенде сайлап алу белән бәйле рәвештә барлыкка килә торган мөнәсәбәтләрне жайга сала.

Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар исәбенә финанс ярдәме алу өчен тәкъдим ителә торган инициативалы проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау һәм сайлап алу белән бәйле мөнәсәбәтләргә карата, Әгәр Татарстан Республикасы Законында һәм (яисә) башка норматив хокукый актында башкасы каралмаган һәм алар нигезенде кабул ителгән Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегенде советы карарларында башкасы каралмаган булса, әлеге тәртип нигезләмәләре кулланылмый.

1.2. Инициатив проектлар

Инициатив проект дигенде әлеге Тәртиптә Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегенде яшәүчеләрнең Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегенде яисә аның өлешенде яшәүчеләргә өстенлекле әһәмияткә ия чараларны гамәлгә ашыру турындагы тәкъдиме жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яисә жирле үзидарә органнарына бирелгән башка мәсьәләләрне хәл итү аңлашыла.

Инициатив проектта түбәндәге белешмәләр булырга тиеш:

- 1) Мөслим муниципаль районын Баек авыл жирлегенде яшәүчеләр яисә аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия проблеманы тасвирлау;
- 2) күрсәтелгән проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;
- 3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрен) тасвирлау;
- 4) инициатив проектны гамәлгә ашыруга кирәкле чыгымнарның алдан исәпләве;
- 5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырыла торган сроклары;
- 6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның планлаштырыла торган (мөмкин булган) финанс, мөлкәт һәм (яисә) хезмәт катнашуы турында белешмәләр;
- 7) инициатив проектның планлаштырылган күләменнән тыш, әлеге акчаларны инициатив проектны гамәлгә ашыруга куллану күздә тотылган очракта, Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегенде бюджеты акчалары күләменә күрсәтү;

8) Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге территориясенә яисә аның чикләрендә әлеге Тәртипнең 3 статьясы нигезендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак өлешен күрсәтү;

Инициатив проект әлеге статьяның 2 өлешендә каралган белешмәләрне үз эченә алган проектны тасвирлауны үз эченә ала, аңа инициатор карары буенча график һәм (яисә) таблица материаллары кушымта итеп бирелергә мөмкин.

1.3. Халык мәнфәгатьләрендә инициатив проектлар гамәлгә ашырыла ала торган территорияне билгеләү

Инициатив проектлар Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге халык мәнфәгатьләрендә, шулай ук түбәндәге территорияләрдәге халык мәнфәгатьләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин:

9) күпфатирлы йортның подъезды;

10) күпфатирлы йорт;

11) күпфатирлы йортлар һәм (яисә) торак йортлар төркеме (шул исәптән урамнар, квартал яисә планлаштыру структурасының башка элементы);

12) торак пункт;

13) торак пунктлар төркеме;

14) жирлек;

15) жирлекләр төркеме.

Жирле әһәмияттәге аерым мәсьәләләрне (жирле үзидарә органнарына бирелгән башка мәсьәләләрне) хәл итү һәм (яисә) аерым муниципаль программалар чараларын үтәү буенча инициативалы проектларны гамәлгә ашыру максатларында Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге Башкарма комитеты карары белән (шул исәптән муниципаль программаны раслау турындагы карар белән) Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге территориясен өлешләргә бүлү каралырга мөмкин. Мондый очракта инициативалы проектлар Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге территориясенә тиешле өлеш чикләрендә тәкъдим ителә, тикшерелә һәм гамәлгә ашырыла.

2 бүлек. Инициатив проектларны күрсәтү һәм тикшерү

2.1. Проект инициаторлары

Инициатив проектны кертү инициативасы белән түбәндәгеләр чыгыш ясау хокукына ия:

1) уналты яшькә житкән һәм Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге территориясендә яшәүче кимендә ун граждан булган инициатив төркем (алга таба – инициатив төркем);

2) территориаль ижтимагый үзидарә органнары;

3) авыл торак пункты старостасы;

4) жирле ижтимагый берләшмәләр.

Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән затлар (алга таба – проект инициаторлары):

5) инициатив проект эзерлиләр;

6) инициатив проект турында фикер алышуны оештыра яисә әлеге бүлек нигезләмәләре нигезендә инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданның фикерен ачыклау тәэмин итә;

7) инициатив проектны Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегә Башкарма комитетына кертәләр;

8) инициатив проектны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуда катнашалар;

9) әлеге Тәртиптә һәм аның нигезендә кабул ителгән Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегенә башка норматив хокукый актларында билгеләнгән башка хокукларны гамәлгә ашыралар һәм бурычларны башкаралар.

Инициатив төркем төзү һәм аның тарафыннан әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар кабул итү беркетмә белән рәсмиләштерелә. Әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар территориаль ижтимагый үзидарә уставы нигезендә территориаль ижтимагый үзидарә органнары булып торучы проект инициаторлары тарафыннан кабул ителә. Әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар ижтимагый берләшмәләр булып торучы проектның инициаторлары тарафыннан аларның гамәлгә кую документлары нигезендә кабул ителә.

2.2. Инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнар фикерен ачыклау

Инициатив проект инициативалы проектны гамәлгә ашыру күздә тотыла торган Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегә халкы яки аның өлеше халкы тарафыннан хупланьрга тиеш. Проект инициаторы түбәндәге рәвешләрдә инициатив проектны хуплау мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерләрен ачыклауны оештыра:

10) гражданнар жыенында инициатив проектны карау;

11) гражданнар жыелышында яисә конференциясендә, шул исәптән территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында яисә конференциясендә инициатив проектны карау;

12) гражданнардан сорашып белешү үткәрү;

13) инициатив проектны хуплап гражданнарның имзаларын жыю.

Проектның инициаторы инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерләрен ачыклауның берничә төрәннән файдалану турында карар кабул итү хокукына ия.

2.3. Инициатив проектларны күрсәтү мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы

Инициатив проектны күрсәтү мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы (алга таба - жыелыш) проект инициаторы карары белән билгеләнә һәм үткәрелә.

Жыелыш Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегә территориясенә бер өлешендә уздырыла, аның халкы мәнфәгатләрендә инициатив проектны гамәлгә ашыру планлаштырыла. Инициатив проектны гамәлгә ашыру тулаем Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегә халкы мәнфәгатләрендә планлаштырыла икән, Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегә территориясенә төрле өлешләрендә берничә жыелыш уздырылырга мөмкин.

Жыелышта уналты яшыкә житкән тиешле территориядә яшәүчеләр катнашырга хокуклы.

2. Жыелыш үткәреләргә мөмкин:

1) көндезге формада – көн тәртибендәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм тавышка куелган мәсьәләләр буенча карарлар кабул итү өчен халыкның уртақ очрашу рәвешендә;

Бер жыелышта берничэ инициативалы проектны карау мөмкин. Элеге очракта жыелышны оештыру һәм үткәрү буенча хокуклар һәм бурычлар проектлар инициаторлары белән бергә гамәлгә ашырыла.

Жыелыш үткәрү, документлар эзерләү һәм жибәрү буенча чыгымнарны проект инициаторы башкара.

Мөслим районы Баек авыл жирлеге Башкарма комитеты элеге проект инициаторына жыелышны үткәрүдә ярдәм итә, шул исәптән аны үткәрү өчен бушлай бина бирә. Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлеге Башкарма комитеты карары белән жыелышлар үткәрү өчен бирелә торган бүлмәләр исемлеге билгеләнергә мөмкин.

Жыелыш тиешле территориядә яшәүче 16 яшькә житкән халыкның гомуми саныннан 50% тан артыграгын тәшкил иткән катнашучылар саны белән хокуклы дип санала.

2.4. Жыелышны үткәрүгә эзерлек

Жыелыш үткәрү турында проект инициаторының карарында күрсәтелә:

- 2) фикер алышу өчен жыелыш үткәрелә торган инициативалы проект;
- 3) жыелышны үткәрү формасы (көндөзгә);
- 4) жыелышның көн тәртибе;
- 5) жыелышның датасы, вакыты, урыны;
- 6) көндөзгә формада үткәрелә торган жыелышта катнашучыларның фаразланыла торган саны;
- 7) аны үткәрү турында жыелыш үткәрелә торган территориядә яшәүчеләргә хәбәр итү ысуллары;

Проект инициаторы Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлеге Башкарма комитетына жыелышны үткәрү турында 10 көннән дә соңга калмыйча язма хәбәр жибәрә.

Жыелыш үткәрү турында хәбәрнамәдә күрсәтелә:

- 8) проект инициаторы турында белешмәләр (инициатив төркем әгъзаларының фамилияләре, исемнәре, атасының исеме, аларның яшәү яки тору урыны турында белешмәләр, авыл торак пунктының исем-фамилиясе, исеме, чараның башка инициаторы исеме һәм аның урнашу урыны);
- 9) элеге статьяның 1 өлешендә каралган белешмәләр;
- 10) жыелышны оештыру һәм үткәрү буенча күрсәтмә функцияләр башкарырга вәкаләтле затларның фамилияләре, исемнәре, телефон номерлары.
- 11) жыелышны үткәрүдә ярдәм итү, шул исәптән жыелышны үткәрү өчен бина бирү турында үтенеч;

Жыелышны үткәрү турында белдерү проектның инициаторы һәм аны оештыру һәм үткәрү буенча боеру функцияләрен башкарырга вәкаләтле затлар тарафыннан имзалана. Инициатив төркем исеменнән жыелышны үткәрү турында хәбәрнамә инициатив төркем тарафыннан аны оештыру һәм үткәрү буенча боеру функцияләрен үтәргә вәкаләтле затлар тарафыннан имзалана.

Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлеге Башкарма комитеты жыелыш үткәрү өчен бина бирү турындагы үтенеч булганда, хәбәрнамә кергән көннән өч көн эчендә проект инициаторына үткәрү өчен бина бирү мөмкинлеге турында хәбәр итә яки жыелышны үткәрү урынын һәм (яки) датасын һәм вакытын үзгәртәргә тәкъдим итә. Проект инициаторы элеге тәкъдим алынганнан соң өч көн эчендә жыелыш

үткөрү урынын һәм (яки) вакытын үзгәртүгә ризалык яки ризалашмау турында хәбәр итәргә тиеш.

Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегенә «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәгә рәсми сайтында яки махсус сайтта Мөслим районы Башкарма комитеты Баек авыл жирлегә жыелыш үткөрү, шул исәптән инициативалы проект белән танышу тәртибе турында урнаштырыла:

12) жыелыш үткөрү турында хәбәр кәргән көннән өч көн эчендә;

13) проект инициаторының жыелыш үткөрү урынын һәм (яисә) датасын һәм вакытын үзгәртү турында тәкъдим белән ризалыгы алынганнан соң ике көннән дә соңга калмыйча.

Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегә Башкарма комитеты, жыелыш үткөрүдә ярдәм итү проекты инициаторына ярдәм итү максатыннан, вәкаләтле вәкил билгеләү хокукына ия. Мөслим муниципаль районы Башкарма комитетының вәкаләтле вәкилен билгеләп кую турында проект инициаторына алдан хәбәр ителә.

2.5. Жыелышны көндөзгә формада уздыру тәртибе

Жыелыш башланганчы проект инициаторы, Мөслим муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан расланган форма буенча исемлек төзү белән, жыелышта катнашкан гражданның теркәүне тәмин итә. Жыелышта катнашкан гражданның исемлегә жыелыш беркетмәсенә аерылгысыз өлеш булып тора.

Жыелышның көн тәртибидәгә мәсьәләләр буенча тавыш бирү тәртибе жыелышта катнашучыларның күпчелек тавышы белән раслана. Жыелышның көн тәртибидәгә мәсьәләләр буенча карарлар жыелышта катнашучыларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Жыелыш проект инициаторы вәкиле тарафыннан ачыла. Жыелышны алып бару өчен рәис һәм сәркатип сайлана.

Рәис жыелышны алып бара, көн тәртибидәгә сорауларны игълан итә, жыелышта катнашучыларга чыгыш ясау өчен сүз бирә, жыелыш тарафыннан кабул ителгән карарларны формалаштыра, аларны тавышка куя, тавыш бирү нәтижеләрен игълан итә.

Секретарь жыелыш беркетмәсен алып бара, анда жыелыш тарафыннан кабул ителгән барлык карарлар, алар буенча тавыш бирү нәтижеләре күрсәтелгән. Жыелыш беркетмәсенә жыелыш секретаре һәм рәисе кул куя.

Жыелыш беркетмәсидә күрсәтелә:

14) жыелышны үткөрү урыны һәм вакыты;

15) жыелышта катнашкан гражданның саны;

16) жыелышның рәисе һәм сәркәтибе турында яшәү урыны күрсәтелгән белешмәләр;

17) жыелышның көн тәртибе, чыгышларның эчтәлегә;

18) көн тәртибидәгә мәсьәләләр буенча карар кабул итү.

2.6. Инициатив проектларны күрсәтү мәсьәләләре буенча гражданның конференциясе үткөрү

Инициативалы проектны гәмәлгә ашыру күздә тотылган 16 яшькә житкән кешеләр саны 1000 кешедән артып китсә, инициативалы проектларны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданның конференциясе (алга таба – конференция) үткөреләргә мөмкин.

Конференция элге Тэртипнең 7-10 статьяларында билгелэнгән тэртиптә, элге статьяда билгелэнгән үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.

Конференцияне үткәрү турында проект инициаторы карарында, элге Тэртипнең 8 статьясындагы 1 өлешендә каралган нигезләмәләр белән беррәттән, күрсәтелергә тиеш:

19) 16 яшькә житкән 100 кешедән 1 делегаттан да ким булмаган делегатлар сайлау өчен вәкиллең нормасы;

20) делегатлар сайлау өчен жыелышлар үткәрү вакыты һәм тәртибе.

Делегатлар сайлау турында жыелышлар беркетмәләре конференция беркетмәсенең аерылгысыз өлеше булып тора.

2.7. Инициатив проектларга ярдәм йөзеннән гражданнар имзаларын жыю

Инициативалы проектларга ярдәм итү өчен гражданнар имзаларын жыю (алга таба – имзалар жыю) проектның инициаторы тарафыннан башкарыла.

Инициатив төркем әгъзалары имзаларын да кертәп, инициативалы проектларга ярдәм итү өчен имзалар саны тиешле территориядә яшәүче 16 яшькә житкән кешеләрнең гомуми санының 50% ын тәшкил итәргә тиеш.

Имзалар жыю түбәндәге тэртиптә башкарыла:

21) имзалар аларны имза кәгазенә кертү юлы белән жыела, аның рәвеше Башкарма комитет тарафыннан раслана;

22) имзалар кәгазендә имзалар жыю гамәлгә ашырыла торган инициатив проект күрсәтелә;

23) имза кәгазендә яшәүченең имзасы һәм аны кую датасы куела. Имза һәм аны кую датасын кеше үз кулы белән кую. Имза кәгазендә үз имзасын куйган кеше турындагы белешмәләр имзалар жыюны гамәлгә ашыручы зат үтенече буенча имза кәгазенә кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән белешмәләр бары тик кулъязма ысул белән генә кертелә, карандашлар куллану рөхсәт ителми;

24) кеше бер үк инициатив проектны хуплап бер генә тапкыр имза кую хокукына ия;

25) һәр имза кәгазе имзалар жыюны гамәлгә ашыручы проект инициаторы вәкиле имзалары белән таныкланырга тиеш. Имза кәгазен таныклаганда, имзалар жыюны башкарган проект инициаторы вәкиле үз кулы белән фамилиясен, исемен һәм атасының исемен, туу датасын, яшәү урыны адресын күрсәтә, шулай ук имзасын һәм аны кую датасын күрсәтә;

26) имзалар жыйганда имзалар кәгазенең алгы ягын һәм арткы ягын тутыру рөхсәт ителә. Шулай ук вакытта арткы як имзаларның бердәм нумерациясе белән алгы якның дәвамлы булып тора, ә таныклау имзалары һәм имзалар жыюны гамәлгә ашыручы проект инициаторы вәкиле турында белешмәләр имза кәгазенең арткы ягына соңгы имзадан соң ук куела;

27) имзалар жыйганда һәр яшәүченең «Шәхси мәгълүматлар турында» Федераль законның 9 статьясында билгелэнгән таләпләр нигезендә рәсмиләштерелә торган шәхси мәгълүматларны эшкәртүгә ризалыгы булырга тиеш.

2.8. Элге инициативалы проектка ярдәм итү турында гражданнарның фикерен ачыклау өчен алардан сораштыру үткәрү

Элге инициативалы проектка ярдәм итү турында гражданнар фикерен ачыклау өчен (алга таба – сораштыру) муниципаль берәмлек халкы инициативасы буенча

үткөрөлө, аларда түбөндөгө очрактарда инициативалы проектны гамэлгә ашыру тәкъдим ителә:

28) инициативалы проектны тулаем муниципаль берәмлек халкы мәнфәгатләрәндә гамэлгә ашыру тәкъдим ителә;

29) инициативалы проектны муниципаль берәмлекнең саны 1000 кешедән артып киткән өлөшәндә яшәүчеләр мәнфәгатләрәндә гамэлгә ашыру тәкъдим ителә.

Сораштыру билгеләү өчөн проект инициаторы Мөслим муниципаль районы Баек авыл жирлегә Советына гариза жиберә, анда күрсәтелә:

30) инициативалы проект, аңа карата сораштыру үткәрү тәкъдим ителә;

31) проект инициаторының тәкъдимнәре:

а) сораштыру үткәрү датасы һәм сроклары турында;

б) сораштыру уздырганга тәкъдим ителә торган мәсьәләне (мәсьәләләрне) формалаштыру турында;

в) сораштыру үткәрү методикасы турында;

г) сораштыруда катнашучы муниципаль берәмлек халкының минималь саны турында;

32) проект инициаторы турында белешмәләр (инициатив төркем әгъзаларының фамилияләре, исемнәре, атасы, аларның яшәү яки тору урыны турында белешмәләр, авыл торақ пунктының исеме, чараның башка инициаторы исеме һәм аның урнашу урыны).

Әгәр проектның инициаторы инициатив төркем булса, гариза инициатив төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзалана. Әгәр проектның инициаторы булып әлегә Тәртипнең 4 статьясындагы 1 өлөшәндә күрсәтелгән башка затлар торса, гаризага проект инициаторының вәкаләтле заты һәм инициатив проектны гамэлгә ашыру тәкъдим ителә торган кимендә 10 муниципаль берәмлек кешесе имза сала. Бу очракта гаризада шулай ук гаризага кул куйган затлар турында белешмәләр (фамилияләренә, исемнәренә, атасының исемнәренә, аларның яшәү яки тору урыны турында белешмәләргә) күрсәтелә.

Муниципаль берәмлек Советы гариза кергән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча аны карый һәм сораштыру билгеләү яки сораштыру билгеләүдән баш тарту турында карар кабул итә.

Әгәр хокук бозулар инициативаны тәкъдим итүдә катнашкан муниципаль берәмлек халкының ихтыяр белдерүе нәтижәләрен дәрәс итеп билгеләргә мөмкинлек бирмәсә, сораштыру үткәрү турындагы инициативаны тәкъдим итүнең әлегә статьяда билгеләнгән тәртибен бозу сораштыру билгеләүдән баш тарту өчөн нигез булып тора.

Инициатив проектларны күрсәтү мәсьәләләре буенча граждандан сораштыру «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 31 статьясындагы 4 өлөшә нигезендә граждандан сорашып белешүне билгеләү һәм уздыру тәртибен билгели торган норматив хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

Сораштыруда 16 яшькә житкән муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлөшә катнашырга хокуклы, аларда инициатив проектны гамэлгә ашыру тәкъдим ителә.

Сораштыру нәтижәләре турында Башкарма комитет проект инициаторы белешмәләрен алар чыгарылганнан соң 3 эш көненнән дә соңга калмыйча житкерә.

3 бүлек. Инициатив проектларны кертү һәм карау

3.1. Инициатив проектларны Башкарма комитетка кертү

Инициатив проектны Башкарма комитетка керткәндә:

1) проектның кәгазь чыганактагы һәм электрон формадагы тасвирламасы, аңа график һәм (яисә) таблица материаллар кушымта итеп бирелергә мөмкин;

2) инициатив төркем төзү беркетмәсе яисә әлеге Нигезләмәнең 4 статьясындагы 4, 5 өлешләре нигезендә башка документлар, шулай ук инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда аның исемненән эш итәргә вәкаләтле затларны билгеләү турында проект инициаторының карары;

3) гражданның жылышы яисә конференциясе беркетмәсе, гражданның сорашып белешү нәтижеләре һәм (яисә) муниципаль район халкы тарафыннан инициатив проектка ярдәм күрсәтүне раслый торган имзалар кәгазьләре.

Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документлар инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда проектның инициаторы белән турыдан-туры эш итәргә вәкаләтле зат тарафыннан турыдан-туры Башкарма комитетка тапшырыла, яисә аны күчереп утыртканда һәм капитал салуны тасвирлаганда игълан ителгән кыйммәт белән почта аша жиберелә.

Әлеге статьяның 1 өлешендә, Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеген Башкарма комитеты тарафыннан күрсәтелгән документларны алу көне проектны кертү датасы булып тора.

Документлар проектның инициаторы тарафыннан инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда Башкарма комитет белән эш итәргә вәкаләтле зат тарафыннан турыдан-туры Башкарма комитетка тапшырылган очракта, күрсәтелгән затка, исемлеген һәм аларны Башкарма комитет алу датасын күрсәтеп, документлар алуда расписка бирелә. Расписка документларны алу көнендә Башкарма комитет тарафыннан бирелергә тиеш.

3.2. Инициатив проектларны карау комиссиясе

Инициатив проектларны карау комиссиясе (алга таба – комиссия) инициатив проектларның социаль-иқтисади әһәмиятен объектив бәяләү һәм аларны конкурс нигезендә сайлап алуны уздыру максатларында төзелә.

Комиссия саны 10 кеше тәшкил итә.

Комиссиянең персонал составы Башкарма комитет карары белән билгеләнә. Комиссия әгъзаларының гомуми саныннан яртысы муниципаль берәмлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнә. Комиссия составы комиссия кабул итә торган карарларга йогынты ясарга мөмкин булган мәнфәгатьләр конфликтлары барлыкка килү мөмкинлеген төшереп калдыру өчен төзелә.

Комиссия комиссия рәисеннән, комиссия рәисе урынбасарыннан, комиссия секретареннан һәм аның эшендә шәхсән катнашучы комиссия әгъзаларыннан тора. Комиссия рәисе:

4) комиссия эшен оештыра, аның эшчәнлеген житекли;

5) комиссиянең чираттагы утырышының көн тәртібе проекты формалаштыра;

6) комиссия әгъзаларына йөкләмәләр бирә;

7) комиссия утырышларында рәислек итә.

Конкурс комиссиясе рәисе урынбасары конкурс комиссиясе рәисе вазыйфаларын вакытлыча булмаган очракта башкара. Комиссия секретаре:

8) комиссия эшчәнлеген мәгълүмати һәм документлар белән тәмин итә, шул исәптән комиссия утырышына эзерлек;

9) комиссия әгъзаларына, комиссия утырышына чакырылган проектлар инициаторларына һәм башка затларга комиссиянең чираттагы утырышын уздыру датасы, урыны турында һәм комиссиянең чираттагы утырышының көн тәртибе турында хәбәр итә;

10) комиссия утырышлары беркетмәләрен алып бара.

Комиссия әгъзасы:

11) комиссия эшендә катнаша, шул исәптән комиссия утырышларында;

12) комиссия эше мәсьәләләре буенча тәкъдимнәр кертә;

13) комиссия утырышларында карала торган документлар һәм материаллар белән таныша;

14) комиссия утырышында катнашучыларга сораулар бирә;

15) комиссия утырышларында тавыш бирә.

Комиссия эшенең төп формасы утырышлар.

Комиссия утырышы анда әгъзаларының яртысыннан да ким булмаган өлеше булу шарты белән хокуклы дип санала.

Проектның инициаторларына һәм аларның вәкилләренә комиссия тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен баян итү мөмкинлеге тәмин ителә. Инициатив проектны карау планлаштырыла торган комиссия утырышы турында проект инициаторлары аны үткөрү көненә кадәр биш көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

Проект буенча фикер алышу һәм комиссия тарафыннан карарлар кабул итү проект инициаторы һәм чакырылган башка затлар катнашыннан башка башкарыла.

Комиссия карары утырышта катнашучы комиссия әгъзалары саныннан гади күпчелек тавыш бирү юлы белән кабул ителә. Тавышлар тигез булганда, утырышта рәислек итүче тавышы хәлиткеч булып тора.

Комиссия әгъзалары карарлар кабул итү турындагы мәсьәләләр буенча фикер алышканда тигез хокукларга ия.

Комиссия кабул иткән карар белән килешмәгән очракта, комиссия әгъзасы үзенең аерым фикерен язмача баян итәргә хокуклы, ул комиссия утырышы беркетмәсенә кушып бирелергә тиеш.

Комиссия утырышы нәтижәләре буенча беркетмә төзелә, ул комиссия утырышында рәислек итүче, комиссия секретаре һәм комиссия утырышында катнашкан комиссия әгъзалары тарафыннан комиссия утырышын үткәргән көннән алып өч эш көне эчендә имзалана.

Комиссия секретаре комиссия утырышы беркетмәсенә имза салынган көннең иртәгесеннән дә соңга калмыйча аны Башкарма комитет житәкчесенә жибәрә.

Комиссия эшчәнлеген оештыру-техник яктан тәмин итүне Башкарма комитет гамәлгә ашыра.

Комиссия төзү конкурс нигезендә сайлап алуны уздырган очракта гына мәжбүри.

3.3. Инициатив проектны карау тәртибе

Инициатив проект Мөслим районы Баек авыл җирлеге Башкарма комитеты тарафыннан аны керткән көннән алып 30 көн эчендә карала.

Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге Башкарма комитетына инициатив проект кертү турында мәгълүмат Инициатив проект Башкарма комитетка кертелгән көннән алып өч эш көне эчендә «Авыл утлары», «Сельские Огни» район газеталарында басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) һәм «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Мөслим муниципаль районының <https://muslumovo.tatarstan.ru/> адресы буенча урнаштырылырга тиеш һәм элге Тәртипнең 2 статьясындагы 2 өлешендә, шулай ук проект инициаторлары турында күрсәтелгән белешмәләр булырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге Башкарма комитетына үз искәрмәләрен һәм инициатив проект буенча тәкъдимнәрен, аларны тәкъдим итү вакытын күрсәтеп, тапшыру мөмкинлеге турында хәбәр итәләр.

Инициативалы проект буенча искәрмәләр һәм тәкъдимнәр бирү вакыты жиде эш көне тәшкил итә. Үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен Мөслим муниципаль районын Бак авыл жирлегендә 16 яшькә житкән кешеләр жибәрергә хокуклы. Искәрмәләр һәм тәкъдимнәр Мөслим районы Башкарма комитеты Бак авыл жирлегенә турыдан-туры мөрәжәгать итүче тарафыннан тапшырыла яки почта аша жибәрелә.

Инициативалы проект буенча искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен гомумиләштерүне комиссия башкара.

Инициативалы проектны карау нәтижеләре буенча комиссия Башкарма комитет Житәкчесенә элге статьяның 7 өлешендә күрсәтелгән карарларның берсен кабул итәргә тәкъдим итә. Комиссия карарында шулай ук проектны эшләп бетерү буенча тәкъдимнәр дә булырга мөмкин.

Әгәр Башкарма комитетка берничә инициатив проект кертелгән булса, шул исәптән өстенлекле проблемаларны тасвирлау белән, комиссия Мөслим районы Башкарма комитеты житәкчесенә конкурс нигезендә сайлап алуны оештырырга тәкъдим итә.

Конкурс сайлап алу элге Тәртипнең 15 статьясы нигезендә оештырыла. Конкурс сайлап алуын үткөрү турында белдерү проект инициаторларына тиешле карар кабул ителгәннән соң өч көннән дә соңга калмыйча жибәрелә.

Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге Башкарма комитеты житәкчесе, комиссия тәкъдимен исәпкә алып яки конкурс нәтижеләре буенча, түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) муниципаль район бюджеты турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә муниципаль район бюджеты проектны төзү һәм карау тәртибе (муниципаль район бюджеты турындагы карарга үзгәрешләр кертү) нигезендә инициативалы проектны хупларга һәм аны эшне дөвам итәргә.;

2) инициативалы проектка ярдәм итүдән баш тарту һәм инициативалы проектка ярдәм итүдән баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, проект инициаторларына кире кайтарырга.

Башкарма комитет житәкчесе инициативалы проектка ярдәм итүдән баш тарту турында түбәндәге очракларның берсендә карар кабул итә:

3) инициатив проектны кертү һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

4) инициатив проектның федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары таләпләренә, Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге уставына туры килмәве;

5) жирле үзидарә органнарында кирәкле вәкаләтләр һәм хокуклар булмау сәбәпле, инициативалы проектны гамәлгә ашыру мөмкинлеге булмау;

б) инициатив проектны гамэлгә ашыру өчен кирәк булган акчалар күләмендә Мәслим муниципаль районы Баек авыл җирлегә бюджеты акчалары булмау, аларны формалаштыру чыганагы инициативалы түләүләр булмаган;

7) инициативалы проектта тасвирланган проблеманы нәтижелерәк ысул белән хәл итү мөмкинлегә булу;

8) инициативалы проектны конкурс нигезендә сайлап алуны узмаган дип тану.

Проектны карау нәтижеләре буенча карар кабул ителгән көнненән соң өч көннен дә соңга калмыйча проект инициаторына җибәрелә.

Мәслим районы Баек авыл җирлегә Башкарма комитеты хокуклы һәм әлеге статьяның 8 өлешендәге 5 пункттында каралган очракта, проект инициаторларына бергәләп инициатива проектын эшләп бетерергә тәкъдим итәргә, шулай ук аны башка муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органы яисә дәүләт органы карамагына аларның компетенцияләре нигезендә тәкъдим итәргә тиеш. Проектны эшләп бетерү өчен комиссия әгъзалары, Башкарма комитет вәкилләре, проект инициаторы вәкилләре арасыннан эшче төркем төзи, шулай ук проектны эшләп бетерү срогын билгели. Эшләп бетерелгән инициатив проект Комиссия тарафыннан әлеге Тәртипнең 13 статьясы һәм әлеге статья нигезендә карала.

3.4. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алу

Конкурста сайлап алуны комиссия гамэлгә ашыра.

Конкурста сайлап алу критерийлары түбәндәгеләр:

9) инициатив проект хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманы ачыклауда һәм аны гамэлгә ашыруда халыкның катнашу дәрәжәсе;

10) инициатив проектны гамэлгә ашырудан социаль нәтижелелек;

Конкурста сайлап алу критерийлары, аларның кыйммәтләре, аларга туры килә торган баллар һәм саллы коэффициентлар (алга таба – критерийлар) әлеге Тәртипкә кушымтада билгеләнгән.

Конкурста сайлап алу әлеге Тәртипнең 14 статьясы нигезендә үткәрелә торган комиссия утырышында гамэлгә ашырыла.

Комиссия конкурс буенча сайлап алынган инициативалы проектларны ачыклау критерийлары нигезендә инициатив проектларны бәяли.

Конкурс нигезендә сайлап алу нәтижеләре буенча, йомгаклау билгесен исәпкә алып, комиссия узган яисә конкурс сайлавы узмаган инициатива проектларын игълан итү турында карарлар кабул итә.

Конкурс сайлавы буенча барлык критерийлардан максималь суммар балл алган инициатива проектлары игълан ителә.

3.5. Инициатив проектны гамэлгә ашыру турында карар

Инициатив проектны гамэлгә ашыру турында Башкарма комитет җитәкчесе карар чыгара.

Инициатив проектны гамэлгә ашыру турындагы карарны түбәндәгеләр карарга тиеш:

11) инициатив проектны гамэлгә ашыру нәтижәсендә төзелергә тиешле объектның исеме (адресын яисә урнашу урынын күрсәтеп), яисә гамэлгә ашыруга инициатив проект җибәрелгән чараның исеме;

12) Мәслим муниципаль районы Баек авыл җирлегә бюджеты акчаларын тотуны (төзүне, реконструкцияләүне, сатып алуны, чараны (чараларны) уздыруны, башкасын) юнәлтү;

13) инициатив проектны гамәлгә ашыруга бүлеп бирелә торган Мөслим муниципаль районы Бак авыл жирлеге бюджеты акчаларының баш бүлүчесе исеме;

14) заказчы, төзүче исеме;

15) объектны файдалануга тапшыру (сатып алу), чараны (чараларны) гамәлгә ашыру срогы;

16) объектның фаразланган (чикле) бәясе яисә чараны (чараларны) үткәргә акчаларның иң чик күләме

17) инициатив түләүләр күләме күрсәтеп, объектның күздә тотыла торган (иң чик) бәясен яисә чараны (чараларны) уздыруга акчаларның иң чик күләмен гамәлгә ашыру еллар буенча бүлү.

3.6. «Интернет» мәгълүмат-коммуникация челтәрендә инициатив проект турында мәгълүматны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм урнаштыру тәртибе

1. Инициатив проектны карау турында, инициатив проектны гамәлгә ашыруның барышы, шул исәптән акчаларны файдалану, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәт катнашуы турында мәгълүмат «Авыл Утлары», «Сельские Огни» район газетасында басылып чыгарга (халыкка житкерергә) һәм «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә рәсми сайтта <https://muslumovo.tatarstan.ru/> веб-адресы буенча урнаштырылырга тиеш.

2. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары турында хисап «Авыл Утлары», «Сельские Огни» район газетасында басылып чыгарга (халыкка житкерергә) һәм инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланган көннән алып 30 календарь көн эчендә Мөслим муниципаль районының «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Мөслим муниципаль районының рәсми сайтында <https://muslumovo.tatarstan.ru/> веб-адресы буенча урнаштырылырга тиеш.

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы муниципаль берәмлегендә инициатив проектларын тәкъдим итү, кертү, фикер алышу һәм карау тәртибенә кушымта

Критерий №	Критерий исеме/критерийлар Төркеме	Критери й буенча баллар
I.	Ижтимагый файдалы проектны тормышка ашыру	
	<p>проект « _____ » муниципаль берәмлек халкы өчен югары социаль, мәдәни, ял итү һәм башка ижтимагый файдалы проект буларак бәяләнә .</p> <p>актив гражданлык формалаштыруга ярдәм итә</p> <p>әхлак, толерантлык, башка социаль әһәмиятле сыйфатлар (чаралар, акцияләр, форумнар) тәрбияләүгә юнәлтелгән сәламәт яшәү рәвеше буенча позицияләр;</p> <p>социаль өлкә муниципаль объектларын төзү, үстерү һәм ремонтлауга юнәлдерелгән;</p> <p>объектларны төзү, үстерү һәм ремонтлауга, ижтимагый инфраструктура, төзекләндерү, рекреацион зоналар, социаль жәлеп итү нокталары, халык күпләп ял итә торган урыннар булдыруга юнәлдерелгән</p>	5
	проект жәмәгать файдасына ия булмаган буларак бәяләнә	0
II.	Халыкны бәяләү проблемасының актуальеге (кискенлеге):	
	бик югары - проблема халык тарафыннан критик дип бәяләнә, проблеманы хәл итү халыкның тормыш-көнүрешен тәэмин итү шартларын саклау һәм саклап калу өчен кирәк.	8
	югары - проблема халык тарафыннан шактый бәяләнә, аның чишелешенең булмавы тормыш сыйфатына тискәре йогынты ясаячак	7
	уртача - проблема халык тарафыннан актуаль дип бәяләнә, аны хәл итү тормыш сыйфатын яхшыртуга китерергә мөмкин.	6
	түбән - халык тарафыннан актуаль буларак бәяләнми, аның карары тормыш сыйфатын яхшыртуга китерми	0
III.	Инициативалы проект нәтижеләрен карап тоту максатларында киләсе чорларда өстәмә бюджет чыгымнарын гамәлгә ашыру зарурилыгы	
	юк	5
	әйе	0

IV.	Инициатив проектны гамөлгә ашыру срогы	
	1 календарь елга кадәр	4
	2 календарь елга кадәр	3
	3 календарь елга кадәр	2
	3 календарь елдан артык	1
V.	Инициатив проект нәтижәләре «Эксплуатацияләү срогы («тормыш»)»	
	5 яшьтән	4
	3 яшьтән 5 яшькә кадәр	3
	1 яшьтән 3 яшькә кадәр	2
	1 яшькә кадәр	1
VI.	Гаризага кушып бирелгән проект-смета (смета) документлары (төзелеш (реконструкция), капитал ремонт, ремонт буенча) булу;	
	өйе яисә проект-смета (смета) документларына ихтыяж юк	10
	юк	0
VII.	Гаризага теркәлгән презентация материалларының кәгазьдә һәм электрон рәвештә булуы	
	өйе	10
	юк	0
VIII.	Халык тарафыннан инициативалы проектны финанслау дәрәжәсе	
	проект бәясенәң 20% нан	5
	проект бәясенәң 15% тан 20% ка кадәр	4
	проект бәясенәң 10% тан 15% ка кадәр	3
	проект бәясенәң 5% тан 10% ка кадәр	2

	проект бәясенең 5% ына кадәр	1
IX.	Уровень софинансирования инициативного проекта юридическими лицами и индивидуальными предпринимателями	
	проект бәясенең 20% нан	5
	проект бәясенең 15% тан 20% ка кадәр	4
	проект бәясенең 10% тан 15% ка кадәр	3
	проект бәясенең 5% тан 10% ка кадәр	2
	проект бәясенең 5% ына кадәр	1
X.	Инициативалы проектны тормышка ашыруда халыкның хезмәт катнашу дәрәжәсе	
	проект бәясенең 20% нан	5
	проект бәясенең 15% тан 20% ка кадәр	4
	проект бәясенең 10% тан 15% ка кадәр	3
	проект бәясенең 5% тан 10% ка кадәр	2
XI.	Инициативалы проектны гамәлгә ашыруда юридик затларның һәм шәхси эшқуарларның хезмәттә катнашу дәрәжәсе	1
	проект бәясенең 20% нан	5
	проект бәясенең 15% тан 20% ка кадәр	4
	проект бәясенең 10% тан 15% ка кадәр	3
	проект бәясенең 5% тан 10% ка кадәр	2
	проект бәясенең 5% ына кадәр	1